

UDĚLAT ZE SVÉHO OMEZENÍ VÝHODU, ALESPOŇ V NĚJAKÉM OHLEDU Ohlédnutí za Petrou Mařovou (1971–2022)

V první červencový den tohoto roku zemřela ve věku padesáti let Petra Mařová (dříve Stehlíková), překladatelka a editorka filosofických a uměnovědných textů. Magisterské studium filosofie v Praze na FF UK a v Tübingen absolvovala během první poloviny devadesátých let, aby pokračovala doktorským studiem pod vedením Pavla Kouby. Disertaci pod názvem *Vliv Aristotelovy Etiky Nikomachovy u H. Arendtové a M. Heideggera* ze zdravotních důvodů nedokončila, avšak k filosofické práci se v nepravidelných časových odstupech vracela, nalikol to bylo možné.

Dlouhodobě bojovala s duševní nemocí, k níž se po čase přidala roztroušená skleróza. Na pozadí zdravotních problémů i osobních katastrof (tragická smrt otce, sebevraždy prvního manžela) neměly rozhovory s Petrou o filosofických či theologických otázkách nikdy jen akademickou povahu. I během stabilnějších období musela Petra čelit postupující a nepředvídatelné nemoci, kdy se ataky roztroušené sklerózy střídaly s depresemi. Z Vídně, kde žila s manželem Petrem a dcerou Terezou, občas zajela do Prahy za přáteli. Byla to setkání organizovaná na poslední chvíli, vždy podle toho, co momentálně nemoc dovolí. Když přijela, nezdržovala se banálními tématy. S milým, a zároveň vážným úsměvem, soustředěně a za doprovodu gest, do nichž se promítala nemoc, rovnou přešla k otázkám, jaký je vztah křesťanské víry ke smrti či jak si může být člověk jistý, že jeho individuální život má hodnotu, aniž by o této hodnotě rozhodoval on sám.

Nevím, jaké odpovědi našla, zda jí v tom více pomohl evangelický sbor ve Vídni, s nímž se sblížila, nebo filosofické úvahy o situaci a možnostech, jak je znala od Heideggera a především Hanny Arendtové. Netuším, co z toho nakonec považovala za přesvědčivé. Snaha pronikat do filosofických problémů jí zároveň naplňovala i oslabovala. Trvalou posilou pro ni byli Petr a Tereza. A také práce. Jak opakovaně říkala, hledala nějakou „omezenou práci“, která by byla i při nemoci zvládnutelná a dodávala jí energii. S velkými časovými odstupy („mně všechno strašně trvá“) stále znovu zkoumala, co je v její situaci možné.

Překládala filosofické texty z němčiny (Kant, Heidegger)¹ a podílela se překladatelsky i edičně na vydání dvou svazků *Sebraných spisů Jana Patoč-*

¹ I. Kant, *O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi*, in: týž, *K věčnému míru. O obecném rčení: Je-li něco správné v teorii, nemusí se to ještě hodit pro praxi*, přel. P. Mařová – K. Novotný, Praha 1999, str. 53–90. Převzato do I. Kant, *Studie k dějinám a politice*, přel. J. Loužil – P. Mařová –

ky.² Velmi si vážila spolupráce i přátelství s členy Archivu Jana Patočky, ráda se účastnila aktivit Centra pro teoretická studia i překladatelského semináře Jiřího Pechara na Filosofickém ústavu AV ČR. Neméně důležité pro ni bylo přátelství s historičkou umění Ladou Hubatovou Vackovou, díky níž se pustila do práce také mimo oblast filosofie. Přeložila významnou publikaci vídeňské školy dějin umění Ernsta Krise a Otto Kurze *Legenda o umělci* (1934), která propojuje dějiny umění s psychoanalýzou a inovativně zkoumá užívání stereotypních formulí v životopisech umělců.³ Chystala se psát pro vídeňské časopisy krátké, popularizující články o moderní architektuře (stihla napsat o vile Tugendhat, pracovala na textu o Müllerově vile), měla v plánu pokračovat v překladech Ernsta Krise jeho studií o sochaři Messerschmidovi, který se zabýval plastickým vyjádřením duševních stavů. Jak věcně poznamenala v rozhovoru o *Legendě o umělci* pro rozhlasovou stanici Vltava, „já jsem dříve byla zvyklá překládat filosofické texty, a tento text, oproti tomu, na co jsem byla zvyklá, byl pro mě prostě milý“.

Při hledání nějaké „omezené práce“ se rozhodla využít vlastní zkušenost ženy, která se navzdory zdravotnímu postižení rozhodla pro mateřství. Během let 2011 a 2017 pořídila řadu rozhovorů s ženami, které prošly podobnou situací, a vydala knihu *Trochu jiné mámy: Hovory o mateřství navzdory zdravotnímu hendikepu*.⁴ V této knize se, jak sama píše, „po určitém zvažování svých sil rozhodla udělat ze svého omezení výhodu, alespoň v nějakém ohledu“.⁵ Její výhodou bylo nejen, že s ženami podobného životního příběhu snáze navázala vztah důvěry, ale zároveň, že si mohla dovolit klást přímé, až nepříjemné otázky. Když se ptá, jak některé z „trochu jiných mam“ snášejí možnost, že jejich nemoc bude dědičná, anebo skutečnost, že se jejich stav nezmění, či se dokonce setrvale zhoršuje, je to stále stejná Petra ve své vážné přímosti. Stručně a s porozuměním se vždy znovu zajímá o to, co situace dovoluje a jak s tím „trochu jiné mámy“, jejich děti a manželé pracují. Zvláště působivé je, když Petra v rozhovorech s matkami, které stejně jako ona sama trpí roztroušenou sklerózou, věcně mapuje zužující se horizont budoucích možností samostatného pohybu a práce. V závěru se na toto filosofické téma – vztah hranic a možností – zaměří explicitně. Petra zde znovu projde všechny rozhovory, aniž by chtěla jednotlivé osudy vměstnat do jednoho schématu. Prostupuje-li nicméně závěrem nějaké jednotící sdělení, je jím důraz

K. Novotný, Praha 2016; M. Heidegger, *Nietzscheho výrok „Bůh je mrtev“*, přel. I. Chvatík – P. Mařová, Praha 2020.

² J. Patočka, *Sebrané spisy*, XII, *Češi*, I, Praha 2006; týž, *Sebrané spisy*, XIII, *Češi*, II, Praha 2006.

³ E. Kris – O. Kurz, *Legenda o umělci. Historický pokus*, přel. P. Mařová, Praha 2008.

⁴ P. Mařová, *Trochu jiné mámy. Hovory o mateřství navzdory zdravotnímu hendikepu*, Brno 2017 (fotografie v knize jsou od Věry Koubové).

⁵ Tamt., str. 7.

na snahu o aktivní přezkoumávání hranic a odmítnutí představy, že hranice jsou objektivní a dané. Petra to přitom neformuluje jako výzvu, ale jako konstatování: „člověk patrně musí neustále prozkoumávat, jak se to s jeho hranicemi má, i když někdy může být takové zkoušení bolestivé“.⁶

Jakub Čapek

⁶ Tamt., str. 200.